

Вегеш М.М. /Ужгород/

Газета "Свобода" про голод 1932-1933-х рр. на
Україні

В 1932-1933 роках страшна трагедія спіткала український народ. В країні лютував голод. А чи знали про нього на Закарпатті? Яким чином доходила інформація про голод в цей край?

На Закарпатті в першій половині 30-х років видавалися десятки газет, кожна з яких представляла інтереси окремої партії, певних політичних сил. З різних газет трудящі Закарпаття одержували неоднозначну інформацію про голод 1932-1933-х років на Україні. Якщо, наприклад, соціал-демократична преса давала повідомлення про нього, то "Карпатська правда" - газета закарпатського крайкому КПЧ, замовчувала.

У міжвоєнний період на території Закарпаття, що входило тоді до складу Чехословацької республіки, видавалася газета "Свобода" - орган Християнсько-Народної партії. Більшість матеріалів про голод з'явилися на її сторінках в 1934 році, коли відчутними стали наслідки голоду. В таких статтях, як "Жахливе положення України" /16 серпня/, "Великий злочин" /26 квітня/ та деяких інших наводилися свідчення очевидців голодомору, розповідались про страшні наслідки для українського народу цієї трагедії.

На сторінках "Свободи" зустрічаються відомості про кількість жертв голоду, хоча точними їх вважати не можна. В різних публікаціях знаходимо інколи прямо протилежні дані. Так, 27 липня 1934 року газета писала, що за свідченням американського професора Р.Селлета "в Полуднівій і Східній Росії, на Україні та на Північному Кавказі з голоду загинуло до 10 млн. людей". Така ж цифра наводилася і в публікації за 12 липня, але стосувалася тільки України. 30 серпня "Свобода" повідомляла, що на протязі 1933 року "померло... не менше 3 млн. людей". Така суперечливість щодо даного питання пояснюється перш за все відсутністю власних кореспондентів на Україні і передруком неперевіраних матеріалів зарубіжної преси.

Газета знайомила своїх читачів з тим, як питання про голод на Україні обговорювалося в парламентах різних країн, зокрема в Англії і США. Так, 21 червня вона опублікувала резолюцію Конгреса США, яка була прийнята після довгих дебатів з цього питання. В ній прямо зазначалося, що "московський уряд знав про голод, але

Йому не намогався зарадити, а навпаки, шживав його для політичного утилю українського народу". Що стосується обговорення питання про голод в англійському парламенті, то "Свобода" про це детально написала в номері за 30 серпня 1934 року.

Таким чином, незважаючи на окремі неточності "Свобода" дозволила широко інформувати закарпатців про трагедію на Україні.

Шавчук В.Д. /Кіровоград/

Про джерельну базу вивчення історії голодомору
1930-х рр. на Кіровоградщині

Довгий час вважалося, що архівних свідчень голодного лихоліття немає. Насправді вони існують. Так, унікальні документи архіву ЦК КПУ доводять, що наша область поряд із Черкаською, Київською, найбільше постраждала від голоду 1931-1933 років.

"З Постанови Політбюро ЦК КП/б/У про виконання плану хлібозаготівель у Зінов'ївському та Новомосковському районах, від 3 січня 1932 р."; "Постанова Політбюро ЦК КП/б/У про продовольчу допомогу Зінов'ївську від 18 березня 1932 р."; "З листа секретаря Одеського ОК КП/б/У М.М.Майорова секретарю ЦК КП/б/У С.В.Косігору. Від 3 квітня 1932 р."; "З листа секретаря ЦК КП/б/У В.С.Косігору секретарю ЦК ВКП/б/У Й.В.Сталіну про економічно і політично невдачу нових в південній частині степових районів України та продовольчі труднощі. від 26 квітня 1932 р."; та інші.

Серед джерел вивчення причин і наслідків голоду на Україні є також листи селян до різних установ та керівників. Про що б не писали люди - про стан артілі, чи відібрання останньої корови і святики за невиконання хлібозаготівлі, загрозу голоду чи нерогічливі та адміністрування - в листах відбивалися різні почуття - щирість і образа, вболівання й непорозуміння, відчай і сподівання. По листах селян можна дослідити географію голоду в різні роки. Так, лист селян колгоспу "Вільний Жовтень" с.Ердєлівки Н.-Архангельського району до ВУЦВКУ свідчить про опухання селян і загрозу голодної смерті

Численні факти голодування зафіксовані, зокрема, в документах приймальні голови ВУЦВКу Г.І.Петровського /"З розпоряджень приймальні ВУЦВКу на місця про факти голодування з листів селян /січень-квітень 1932 р./" Голодний зашморг затягувався все тугіше й почуття приреченості охоплювало людей. "Нам надійшла повна голодовка, - писав селянин І.Кучма - як нам бути, бо ми видим перед